

מ"ר זק"ק זלצ

ס"ו

י"א
י"ב

ובזה נבאר הכתוב היינו שהפירוש
בהפסוק הוא כן, כי אם ליראה'
היינו שתקבל על עצמך לעשות את כל
מצוות ה' וליראה מפניו. ומקשה הגמרא
אטו דבר זה, אטו הקבלה עד שיעיד עליו
היודע תעלומות (ע"י רמב"ם משנה ג, ט), הוא
דבר קטן, אטו יראה מילתא זוטרתא.
והמירון אין, לגבי משה, היינו כאשר היה
לעם ישראל מוכים גדול כמשה רבינו ע"ה,
אשר דצרו היו כרשפי אש בשלהבת ה',
מילתא זוטרתא היא, לכן היה צנקל אללס
לשמוע לקול מורס, ולקבל על עצמם לשמוע
אל כל אשר יורה אותם, ומאז נחשב להם
כאליו כבר הגיעו למדרגת יראה.

ועיקר ומועלת גדול וענה היעוטה הוא לזכות
לקבלה היתה, לכל יהיה חלילה בעצבות
על כל אשר עשה, רק להיות שש ושמה על אשר
זכה להצט מעם ה' הרחמן, אשר צרוב רחמיו
וחסדיו חושב מחשבות לכל ידח ממנו נדח בשום
מקום וזמן ח"ו, וצרוב אהבתו אלינו נתן לנו
רפאות תעלה לכל החטאים, היא תשובה,
וצרגע קטן יוכל להיות צריה חדשה כקטן
הגולה, וכמוצא ברמב"ם ז"ל (שם ג, ו) אמש היה
שגאוי ומשוקץ ומרוחק ומועצה והיום הוא
אהוב ונחמד קרוב וידיד, וכן משמע בגמרא
(קידושין מט:) המקדש את האשה על מנת שאני
לדיק מקודשת מספק שמה היררה תשובה (ע"י)

מכ"ק אאמו"ר וצללה"ה ז"ע
[א] ויהיה עקב תשמעון וגו' ושמר ה'
אלקיך לך וגו' (י, יב), ועתה
ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמד כי
אם ליראה וגו' (י, יב). וקושיה הגמרא (ברכות
לג:) ידוע, אטו יראה מילתא זוטרתא היא
וכו', אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא.
והדרה קושיא לדוכתא, הלא לגבי ישראל זה
לא מילתא זוטרתא (ע"י מהרש"א שם, אלשיך י, יב
דרשות הר"ן דרוש ג, ועוד).

ונראה, דהנה מוצא בספרים הקדושים
שלושה תנאי התשובה, ותנאי
השלישי מתנאי התשובה הוא לשמוע לדברי
המוכים, היינו שיקבל על עצמו מהיום
והלאה לעשות ככל אשר יאמר לו המוכים
(ע"י שער משנה שער צ אות י). וכן הוא ברבינו
יונה (אסתר ג, ט) כל שמעו מרובים
מחכמתו וכו', האיך אפשר להיות מעשיו
מרובים מחכמתו, אלא כיון שקיבל עליו
לעשות מצוות ה', הגם שלא ידע אותם, אלא
שקיבל על עצמו צאמת שמיד שיועדו לו
המצוות מיד יעשה אותן, נחשב לו כאילו
עשה כל מצוות ה'. וכן כתיב צדיאל איש
תמדות (דניאל י, יב) מן היום הראשון אשר
נחת אל לך וגו', היינו מעת הקבלה, וכן
הוא הפירוש של (שמות יב, כה) וילכו ויעשו'
(מילתא צא יב).

ס"ו

ויהי הוא הפירוש ויהי [עקב תשמעון וגו'].
אין ויהי אלא לשון שמחה (ב"ר מג, א),
יהיה תמיד בשמחה על אשר זכה להיות מעובדי
ה' הרחמן, אם רק צדק ועקב תשמעון, היינו
שתקבל עליך לילך בדרך הטוב והישר, ולעשות
את כל המשפטים האלה, אז בזכות השמחה
והצטחון [ושמר ה' אלקיך וגו' החסד], תזכה
להחמד הגדול, ותזכה צאמת לתשובה, כי
הקב"ה שומר, מלשון הכתוב (בראשית לו, יא) ואצו
שמר את הדבר, היינו שממתין עם החסד,
ועומד ומלפיה מתי יהיה מעט התעוררות,
אחערותא דלתתא לקבל החסד. (כתי"ק)

רמב"ם אשוח ח ה, טו"ש"ע אה"ע לא לא), ואם היינו
יודעין צדירות שעשה תשובה, היתה מקודשת
צודאי, ונראה שצרגע קטן אם מקבל על עצמו
לשוב מדרכו הרעה ולעשות מצוות ה' צאמת,
יוכל להיות מיד לדיק, על ידי זה יהיה לנו
צטות צה' שצודאי יקבל תשובתו, ויהיה תמיד
בשמחה, ומתשמחה והצטחון יוצא לקבלה
האמיתית, וזכה צאמת לתשובה שלימה.

ס"ו

1 וישקר על כל המצות והמוקרים, ואשריו כי צדיק נפשו בשערה
 קלה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מילתא בא יב ב)
 (סמות יב כח) ונלכו ונעשו בני ישראל, וכי מיד עשה והלא
 לא עשו עד ארבעה עשר לחדשו אלא, כינו שקבלו עליהם
 לעשות, וצלה עליהם תפוח כאלו עשו מיד. ואמרו (אכור:
 פכ"ב) כל שעשיו מרבים מתקמתו, תקמתו מתממתו, שנאמר
 (שמות כד ו) נעשה ונשמע. באור הדבר, כי האיש אשר קבל
 על נפשו בלב נאמן לשמיר ולעשות ע"פ התורה אשר
 יורהו וע"פ המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט,
 יש בידו מן היום הזה שכן על כל המצות, על אשר שמעה
 אנו מדברי התורה והבנות להם ועל הדברים אשר לא גלו
 אנו עליהם עדות, וצדק לבשו, וקנה זכות על הנגלות אלו
 העל כל נעלם מעיניו, ואמרו זאת, יוסרים ידרוש וישקוד
 על דלתות מיכתי, וישיב מלך מלמדיו, ויבא האיש הזה
 שעשיו מרבים מתקמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שקרו
 אתו ובענו מה שאמרו ישראל בסיני נעשה ונשמע, שהקדומו
 קבלת המעשה על נפשם לפני השמיטה, ובענו אחר לא
 יתנו יתנו מעשי האדם מרבים ממה שדיא יודע.

(3) טע"ה שורה
 ה' י"ג
 ת"ב

1 הדרך השלישי, כאשר ישמע מוסר התקמים והמוכיחים,
 יקשיב וישמע ויבצע ויחזור בתשובה, ויקבל קבלו כל
 דברי התוקחות, וישא ויבדע דבר מדבריהם. והנה האיש
 הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר נאזין
 ונקיט ונקבו, בין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח,
 ויזיזו עליו והיותו עושה ככל אשר יורהו תוספת התורה
 מן היום הזה נמצאה, להזהר באשר יזהירו יודעי בינה לעתים,
 עתה בידו המשיכה והתפאף לאיש אחר. ומעת אשר קבל
 קזאת במחשבתו וזמר עקיו בקה בלבו, קנה לנפשו זכות

(4) ט"ז

לא תירא מהם זכר תזכר וגו' הסמת הגדלת אשר ראו עיניך וגו' כן יעשה וגו',
 לכל העמים אשר ירא אתה ירא מפניהם וגם את הצרעה ישלח וגו' עד אבד הנשואים
 והנסתרים מפניך.

1 בראה ציבור הכתובים, והנה צפי משפטים
 כתיב ושלחתי את הצרעה לפניך.
 וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי
 מלפניך, וא"כ צלמת כבר די צרעה לצד
 לגרש את כל האומות מא"י ואין לורך עוד
 לשום דבר אחר, אולם יש נסים גלויים, ויש
 נסים נסתרים שזעמתם אין אדם רואה אותם,
ובג"מ צוב הוא, שבזמן שהנסים גלויים
 והכל רואים אותם שזעמתם, ממילא אין שם
 גם מורא ופחד כלל, אחרי שהנסים גלויים
 לעיני כל והכל רואים כי די הוא הנלחם להם,
 משא"כ כשהנסים נסתרים ואין שום איש
 רואה אותם שזעמתם, א"כ עכ"פ יש שם
 מורא ופחד, כי מי יודע אם יעשה להם נס
 כלל.

1 אם לא, והנה הצרעה היתה מן הנסים
 הנסתרים כי מי היא רואה אותה ויודע את
 מעשי, וצפרע לפ"מ שאחז"ל שצרעה לא עברה
 את הירדן רק היתה עומדת מרחוק וממלת
 צהן ארס, וזהו שא"כ כאן לא תירא מהם
 כי מלצד הצרעה יהיו גם נסים גלויים ואחרי
 רואה אותם, כמו צמלים שהיו מסות גדולות
 אשר ראו עיניך, וכן יעשה גם עכשיו לכל
 העמים אשר אחרי ירא מפניהם, אולם
 להנשואים והנסתרים מפניך שאין אתה רואה
 אותם ואין אחרי ירא מפניהם, צם ישלח את
 הצרעה עד אבדם, ואין לורך צוב לנסים
 גלויים, כיון שצלא"כ אין אחרי ירא מהם
 כלל.

עשייתה, שאין המצוה נקראת אלא על
 שם גומרה.

1 ובספר ברכת פרץ (פרשת עקב) העיר
 שהדברים רמוזים בהמשך
 הפסוק שכתוב "מצוך היום תשמרון"
 שהוא בגימטריא "מתחיל במצוה אומרים
 לו גמור". וכל מי שעוצר באמצע עשיית
 מצוה עלול לסכן את עצמו, כדאיתא

1 בגמרא בסוטה (יג, ב) "כל העושה דבר ולא
 גמרו ובא אחר וגמרו וכו' מורידין אותו
 מגדולתו וכו' אף קובר אשתו ובניו וכו'".

(5) ח"א 13/3

1 [א] המתחיל במצוה אומרים לו גמור
 כתיב (דברים ת, א) "כל המצוה אשר אנכי
 מצוך היום תשמרון לעשות וגו'",
 ופירש רש"י, "מדדש אגדה אם התחלת
 במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא
 על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד, לב)
 ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל
 ממצרים קברו בשכם, והלא משה לבדו
 נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא
 הספיק לגומרה וגמרה ישראל נקראת על
 שמם". הרי שמה רבינו הדגיש לבני
 ישראל את החשיבות להיזהר בעשיית
 "כל" המצוה. ושלא להפסיק באמצע

(6)

6) קע

ב) כל הנגע בהר מות יומת

ובן מצינו במדרש (בראשית פרשה ז סימן ה),
 "ויעש אלקים את חית הארץ למינה
 וגו' רבי אומר אלו השדים שברא הקב"ה
 את נשמתן ובה לבראות את גופן וקדש
 וזשבת ולא בראן". הרי שביום הששי של
 ששת ימי בראשית היה הקב"ה באמצע
 יצירת עוד אנשים, אך הפסיק באמצע
 בריאתן מחמת כניסת השבת. והפסיק
 הקב"ה לברוא את נשמתן ולא את גופן
 ומזה יצאו ונולדו השדים שהם הרוחות
 הועות הרודפים את האדם במשך ימי
 זוינו. ולמד מכאן האלטר מקלם זצ"ל

שנגררים על גבי הקרקע ולפעמים
 נלכדים ונאחזים תחת עקבי ונעלי בני
 אדם. ומצות ציצית נחשבת כמצוה קלה,
 כדאיתא בגמרא במנחות (מד, א), מחמת
 שאין בה חסרון כיס או כיון שאין נענשים
 על ביטולה, נוראה ברש"ש ובמהרש"א
 (שם). אבל בספר מנחת אשר (פרשת עקב
 עמוד שג) פירש ש"מצוות קלות שאדם דש
 בעקביו" היינו מצוות שתושבים בה בני
 אדם בטעות שהיא קלה, כמו שכתב
 הרמב"ם בפירושו המשניות לאבות (שם),
 "הוי זהיר במצוה קלה וכו' שראוי
 להיזהר במצוה שייחשב בה שהיא קלה
 וכו'". שלפעמים אנו מעריכים ונזהרים
 לעשות ככוונה עצומה דוקא את אותם
 מצוות שבאות מזמן לזמן, כגון שופר,
 סוזה, ד' מינים, נר חנוכה, מקרא מגילה,
 מצה, וד' כוסות וכו', או במצוות
 שנעשות בפרסום גדול כגון סיום מסכת
 או תרומת נדבה גדולה וכדו'. אבל אותם
 מצוות שנעשים תמיד וקל להשיגם, כגון
 תפילה, תלמוד תורה, צדקה, וגמילות
 חסדים, אין אנו מחפשים הזדמנות
 לעשותם ואין אנו מדקדקים לעשות אותם
 בכוונה כפי הצורך. שתפילה אחת, משנה
 אחת, דף גמרא אחד, מעשה חסד אחד,
 או תרומה קטנה, נראים בעינינו כמצוה
 בלתי חשובה, ולכן לפעמים אנו
 מחמיצים הזדמנות לעשותם. והם
 המצוות הקלות שאדם דש בעקביו, שכמו
 רשאהדם הולך מאליו ואינו צריך תשומת
 לב על כל צעד ושעל, כמו כן עושים
 מצוות אלו כמצות אנשים מלומדה. וזה

ג) מצוות קלות

ויש ללמוד מכאן שאין לנו להתחיל
 מצוות רבות ותוכניות גדולות
 שיהיה קשה לנו לסיימם, אלא טוב יותר
 לתכנן לעצמנו מטרות מציאותיות
 שאפשר לנו לגמרם ולהשיגם בקל, אע"ג
 שמעיקרא אולי יהיו נראין בעינינו
 כמטרות קטנות פחותות ערך, כיון
 שהדרך להתגדל בעבודת ה' הוא דוקא
 על ידי עשיית אותם מצוות שנראים לנו
 כמצוות קלות. כדכתיב (דברים ז, יב) "והיה
 עקב תשמעון את המשפטים האלה
 ושמרתם ועשיתם אתם", ופירש רש"י,
 "אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו
 תשמעון". ולכאורה תמוה מה הפירוש
 "מצוות קלות שאדם דש בעקביו" והרי
 איתא במשנה כאבות (פרק ב משנה א) "והוי
 זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה
 יודע מתן שכרן של מצוות". ולכן פירשו
 בדעת זקנים מבעלי התוס' (דברים שם)
 שכוונת הדברים הוא על חוטיה הציצית

ויש סכנה נוראה בהפסקת תכנית חדשה
 או מצוה חדשה באמצע עשייתה, לפי
 שעלול האדם ליצור שדים של חרטה
 שרודפים אחריו תמיד. וגם בשעת מתן
 תורה כתוב בפסוק (שמות יט, יב) "השמרו
 לכם עלות כהר ונגע בקצהו כל הנגע כהר
 מות יומת". והאדמו"ר מקאצק זצ"ל,
 הובאו דבריו בספר אמת ואמונה (אוח שפו,
 חתכא), פירש את הפסוק בדרך דרוש,
 "השמרו לכם עלות כהר", כלומר כשאדם
 רוצה לעלות אל הקב"ה ולהתחיל איזה
 מצוה מן המצוות, תזהר לעלות את כל
 ההר כולו, שאם רק יגע בקצה ההר,
 כלומר אם רק יתחיל את המצוה ולא
 יגמור אותה, שהוא בבחינת "ונגע
 בקצהו", אז "כל הנגע כהר מות יומת",
 היינו שאם מתחיל את המצוה ואינו
 גומרה, גורם האדם לעצמו יותר נזק וצער
 מאילו לא היה מתחיל את המצוה
 מעיקרא. ובאמת אחד מהתחבולות
 העיקריות של היצר הרע ששמו סמאל
 הוא לעורר את האדם להתחיל מצוה
 גדולה וחשובה אך לעכב אותו ולהפסיקו
 באמצע עשייתה, כמבואר בספרים
 להקדושים ש"סמאל" הוא ראשי תיבות
 סיום מסכתא אין לעשות. ולכן מצינו
 אצל אברהם אבינו שכתוב אצלו (בראשית
 יב, ה) "ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו
 ארצה כנען". וביאר בספר חפץ חיים על
 התורה (פרשת לך לך) שלא רק שהיה כדעתו
 של אברהם ללכת לארץ כנען והתחיל
 לנסוע לשם, אלא הוא גם סיים את
 הנסיעה, השיג את מחוז חפצו, וקיים את

טעות גדולה, לפי שכל המצוות הב
 וגעלה נשגבה ואין סוף לערכם. והדרך
 לנגדול ברוחניות ולעלות במדרגות של
 עבודת ה' הוא דוקא על ידי אותם מצוות
 המצויים אצלנו תמיד ואפשר להשיגם
 וליסיימם בקלות, וכמו שיעץ משה רבינו
 ליצני ישראל לשמור דוקא את אותם
 מצוות קלות שאדם דש בעקביו.

3)

① ע"פ

ה) קריאת התורה בשבת שובה

בידוע הפרשה הארוכה ביותר בכל חמשה חומשי תורה היא פרשת נשא שכוללת בחוכה קע"ו פסוקים. ובתנ"ך, הקפיטל הארוך ביותר הוא פרק קי"ט מספר תהלים שיש בו קע"ו פסוקים. וגם בש"ס, המסכת עם הכי קרבה דפים היא מסכת בכא בתרא שמחזיקה קע"ו דפים, והלא דבר הוא. ובספר אמונת עתיך (פרשת נשא) ביאר שהנה כ"ב אותיות של האל"ף ב"ת הם שרשי המצוות ולימוד התורה, כדאיתא

בגמרא בסנהדרין (קד, א) מפני מה לקו באל"ף ב"ת מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף ב"ת. ולכן מצינו שמנין שבט לוי בפרשת במדבר (ג, לט) היה בדיוק שנים ועשרים אלף, שתפקיד שבט לוי הוא להיות מלמדי תורה, שכלולה מכ"ב אותיות. וכתב המהר"ל בספר נר מצוה (חלק ב), "כי הנהגת עולם הטבע הוא תחת מספר ז', כי בז' ימים נברא העולם הזה הטבעי. ולפיכך מה שאחר הטבע הוא תחת מספר ח', כי ח' הוא אחר ז' ימי הטבע וכו', והתורה נתנה גם כן אחר וכו' ז' שבועות, ביום החמישים, נתנה התורה וכו'". היינו שהמהר"ל מייסד שהמספר ח' מרמז לכל מה שהוא למעלה מן הטבע, ולכן ניתנה התורה בשבוע השמיני לאחר שספרנו ז' שבועות של ספירת העומר, לפי שהתורה היא למעלה מן הטבע. ולכן המספר שמרמז לרומסמל לשלמות בלימוד התורה ביותר הוא דוקא מספר קע"ו, שהוא ח' פעמים כ"ב. ועל כן דוקא פרשת נשא, שהיא על פי רוב נקראת בשבת שאחר חג השבועות, והיא השלמת זמן מתן תורתנו, מתאים מאוד שיהיו בה קע"ו פסוקים שהוא ח' פעמים כ"ב, כנגד לימוד התורה עם כ"ב אותיותיה שכולם למעלה מן הטבע המרומז במספר ח'. והוסיף בספר הזכות לבעל התירושי הרי"ם (פרשת נשא) שהנה גם המדרש והזוהר הקדוש בפרשת נשא ארוכים יותר משאר פרשיות השבוע, והטעם הוא משום שכחג השבועות שניתנה לנו התורה הכרזנו והעדנו לפני

ז' שאנו רוצים לקבל את התורה, וכדי לזווג ולקיים הכרזה זו, בשבת שאחר חג השבועות אנחנו מתחילים עם הפרשה והמדרש והזוהר הקדוש הארוכים ביותר מכל פרשיות השבוע, להראות ולהדגים את השאיפה שלנו במצות לימוד התורה.

הצומות כל זה, בשבת שובה שבין ראש השנה ויום הכפורים, אנו קוראים את הקריאה הכי קצרה מכל שבועות השנה. שהנה באותם השנים ישנם הכפורים חל בימות השבוע, ויש ימות בין יום הכפורים וחג הסוכות, קוראים בשבת שובה את פרשת וילך שמילול בה ל' פסוקים. ובשנים שיום הכפורים חל בשבת, ואין שבת בין יום הכפורים וחג הסוכות, אזי בשבת שובה קוראים פרשת האזינו שיש בה נ"ב פסוקים, ובשבת שקודם ראש השנה קוראים פרשת וילך ביחד עם פרשת ואזינו שבין שניהם יש ע' פסוקים. ונמצא שבכל אופן ובכל שנה אנו קוראים את הקריאה הכי קצרה מכל שבועות השנה דוקא בשבת שובה. ולכאורה, ובר זה תמוה, שהרי בשבת ונמצא בחוץ עשרת ימי תשובה ראוי לנו להשתדל לשכנע את הקב"ה שאנו נזכרים לשנות את עצמינו ברצינות, ולהיות אות לה שאנו מסורים לגמרי לקיום המצוות ולימוד התורה. ואם כן אמאי קוראים אז את הקריאה הכי קצרה מכל שבועות השנה, והא אדרבה, היה לנו

שבטות השנה. ולא זו בלבד שקריאת התורה היא הקריאה הכי קצרה מכל שבטות השנה, אלא גם ההפטרות לקותה מספרי תרי עשר, שהם הספרים הכי קצרים בכל ספרי התנ"ך, שזה הטעם ששנכרכו כולם ביחד, כדאיתא בגמרא בב"ב (יד, ב) "אידי דזוטר מירכס". ובספר אמרי כהן (עמוד רלה) הביא בשם הגר"א פאם ז"ל שהטעם בזה הוא להורות לנו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון כדי להצליח בתהליך התשובה. שאין לנו להתחיל עם מטרות גדולות שקשה להשיגם ולוקח הרבה זמן לסיימם, שאולי יצליח לקיימם ואולי יכשל. אלא יש לנו להתחיל דוקא עם הספרים הקטנים והמצוות הקלות שאדם דש בעקביו שנמצאים אצלנו תמיד וקל להשיגם, שרק על ידי פסיעות קטנות, שעה אחר שעה, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, אפשר לשנות את עצמינו באופן אמיתי.

ו) דקה מן הדקה

איתא בגמרא ביומא (מה, א) "תנו רבנן דקה מה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר ושחקת ממנה הדק, אלא להביא דקה מן הדקה". כלומר שבקטורת של כל השנה משתמשים דוקא עם סמים שהם דקים, כדכתיב (שמואל, לו) "ושחקת ממנה הדק", אבל בקטורת של יום הכפורים משתמשים עם סמים שהם דקים ביותר, הכפורים (ויקרא טו, יב) "קטרת סמים דקה", להצריך דקה מן הדקה. ונראה שזה בא ללמדנו שגם ביום הכפורים, אין לנו להסתכל רק אל הדברים הגדולים ולהשתדל לתקנם, אלא יש לנו להדגיש דוקא את הדברים הקטנים ביותר, שבמשך כל השנה אנו מבטלים אותם ומזניחים אותם, שרק על ידי פסיעות קטנות אפשר להצליח בתשובה ולהשיג את המטרה שלנו. ומאידך, בספר ליקוטי יהודה (פרשת אחרי מות) הביא את דברי האמרי אמת זצ"ל שאמר בשם הכלי יקר, שלכן אסרו נעילת הסנדל ביום הכפורים כדי שירגיש האדם את האכזבים הקטנות בעת שהולך עליהם בלי מנעל, ועל ידי זה ייתבונן גם בחטאים הקטנים שאדם דש בעקביו, שיש לנו להתחיל לתקנם בפרט

8

עצמינו ואת המצב שלנו באופן ממש. ובדרך זה יש להבין את דברי המשנה באבות ופרק א' וישיר דו, "יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מת"אבק" בעפר רגליהם". כלומר שיש לנו ללמד מתלמידי החכמים וגדולי ישראל את החשיבות והערך של אבק מצוות ואבק עבירות, שרק על ידי תיקונים קטנים, והשגות קטנות, אנו יכולים להתגדל באמת ולהתקרב להשי"ת.

קודם יום הדין. כדאיתא בגמרא בע"ז (יה. א), "מאי דכתיב, עון עקבי יסבני, עוונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין". והוה הדרך להתגדל בעבודת

ה' ולהשיג את המטרה של תשובה אמיתית. וכן לימדו לנו גדולי ישראל, שהנהגה התפרסה בכל מקום שכדי להגן על עם ישראל בעת מלחמת המפרץ, קיבל הגרא"מ שך זצ"ל על עצמו שלא להתפלל או לברך ברכת המזון בעל פה אלא מתוך הסידור. וכיאר שגם בעת צרה, כשאנו בסכנה ופחד עצום, אין לנו לפנות להשגות גדולות ופעולות מרשימות, אלא למצוות קלות והשגות קטנות, שרק על ידי פסיעות קטנות אפשר לשנות את

כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל

"ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (ה. יז)

"אם תחשוב "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", תזכור ה' שהוציא אותך ממצרים ולא היה לך שם כח ועצם יד כלל. ותזכור עוד, כי במדבר אשר אין לאל יד לחיות שם עשה לך כל צרכך, אם כן גם החיל הזה אשר עשית בכחך, ה' הוא שנתן לך הכח כאשר עשית אותו". (רמב"ן)

9
8

שאל **הסבא מקלם**, מדוע נאמר בלשון ודאית "ואמרת בלבבך" ולא נאמר "וְאָמַר בלבבך" בלשון חשש?

וישב, שהתורה באה לומר שוודאי יאמר האדם, "כחי ועוצם ידי עשה לי אוו החיל הזה", כי זה טבע האדם ומציאותו, שיאמר שהוא בכוחו ונפעולתו עושה הכל.

ויענותה, הוסיף המשגיח רבי יחזקאל לזוונשטיין זצ"ל, כיון שמושרש בן ועובע האדם, דרושה מלחמה קשה כדי לשנות את הטבע המוטבע בליבו. יזונון כל אחד במצבו ויראה, כמה רחוק הוא מהאמונה האמיתית, שזרי אדם רגיל לראות שכאשר עובד לפרנסתו מקבל שכר, וכשאינו ינונד אינו מקבל שכר, וכן חולה ההולך לרופא, נרפא ממחלתו, וכאשר אינו עוסק ברפואתו, מחלתו מתגברת. מחשבות אלו הם פירות של "אנוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", ועבודתנו להאמין, כי ה' הוא רופא חולי עמו ישראל, ה' הוא המפרנס ומכלכל את הכל, והאדם הינו רק שליח מאתו יתברך.

סיים המשגיח בדברי "חובת הלבבות" (שער הבטחון פ"ד), "כמו בענייני חיים ומוות, מרגיש כל אחד שאין הדבר תלוי בכוחו ובמאמציו אלא הכל תלוי ברצון ה', כן חייב להאמין שכל ענייני העולם הזה, אין הדברים תלויים כלל בכוחו ועוצם ידו אלא הכל מאת ה' יתברך".

5

= ט.י.ט. כי יגרתו מפני האף והחמה אשר קצף ה' עליכם.

"אמר רבי אלעזר, גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבנו, דאילו במשה רבנו כתיב כי יגרתו מפני האף והחמה, ואילו בצדקה כתיב מתן בסתר יכפה אף" (כבא בתרא ט, ב).

פירוש, כי בעת הזאת אשר מתנהג ה' עמנו בהעלם ובהסתרה, ואע"פ כן נמצאים הרבה שעושים צדקה, הגם כי לא יראו שכרם תיכף ומיד, על-כרחך האיש הזה גדול מאד מאלו החסידים והתמימים שהיו בזמן משה רבנו ע"ה. וזהו "גדול העושה צדקה בסתר", היינו בעת שהעולם מתנהג בסתר, על-דבר הסתר ושליה, גדול האיש הזה, יותר מאלו שהיו בזמן משה רבנו ע"ה. דאילו בזמנו כתיב "כי יגרתו מפני האף והחמה", אם חטא איש ולא עשה טוב ועבר על צווי השי"ת, אז באו אף וחמה וענשו אותו על רוע מעלליו תיכף ומיד, על-כן לא פלא הדבר אם עשו אז צדקת ה' ושמרו את מצוותיו, כי מוכרחים היו לזה.

(ט)
ל

אמנם כעת בזמן הגלות, שנתקיים בנו דברי תורתנו הק' "והסתרתו פני מהם" (דברים לא, יז), כי השגחת ה' עלינו והשפעתו רק על-דרך נסתר, ואנו רואים רשעים עושים כל עוולה ובכל זאת המה יושבים שלווים ושקטים בבתיהם, ומתענגים על כל טוב ולא ידעו כל רע. לכן האיש ההולך בדרכי ה' בזמן כזה, אשר ההשגחה העליונה כביכול היא בדרך הסתר ואינו משלם לעושי טוב תיכף ומיד, ובכל זאת אינו מביט בשלוות רשעים, שכרו גדול מאד.

16

17

(דברי יצחק, לר"י בונין אב"ד ראוונא, וילנא תרס"ח, דרוש ח)

(יג) ולעבדו בכל לבבכם. דרשו רז"ל⁶¹: איזוהי עבודה שבלב, הוי אומר זו תפלה. וכן אמרו רז"ל בברכות⁶²: עבודה, זו תפלה, שכן נאמר בדניאל: אלהך די אנת פלח ליה וגו'⁶³, וכי יש פלחן בבבל, אלא על שם שהיה מתפלל, שנאמר: וכיין פתיחן ליה⁶⁴, וכן דוד ע"ה הוא אומר: תכון תפלתי קטורת לפניך⁶⁵. ואמרו רז"ל⁶⁶: הפלות כנגד תמידין תקנום. [וצריך אתה לדעת כי כח התפלה גדול אפילו לשנות הטבע ולהנצל מן הסכנה ולבטל הנגור. לשנות הטבע, מיצחק, שנאמר: ויעתר יצחק לה'⁶⁷ לנכח

18
ל מקו"ל

אשתו⁶⁸, ודרשו רז"ל⁶⁹: מפני מה נתעקרו האמהות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים⁷⁰. בארו לנו בכאן כי לא בא העקרות לאמהות אלא מפני התפלה, וכשהתפללו בזה נשתנה בהן הטבע. להנצל מן הסכנה, ממה שכתוב: יורדי הים באניות וגו'⁷¹, ויאמר ויעמד רוח סערה ותרום גליו, יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג⁷², ויצעקו אל ה' בצר להם⁷³, וכתיב בתריה: יקם סערה לדממה ויחשו גליהם⁷⁴, ומכאן שהתפלה מגינה על הסכנה. לבטל הנגור, מחזקיה שהוסיף לו הקב"ה חמש עשרה שנה בכח התפלה, שנאמר: שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך הגני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה⁷⁵, ומלת, יוסיף' לאות שהיה זמנו קצוב ונגור והועילה לו תפלתו לבטל הנגור. ואפילו מה שגור עליו הש"י אפשר לו להתבטל בכח התפלה, שכן אמר לו חזקיה לישעיה בן אמוץ⁷⁶: כלה נבואתך וצא, כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו הרב מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר: הן יקטלני לו איחל⁷⁷, הודיענו בכאן שהתפלה למעלה מן הנבואה, כלומר מן המקום שמשם תוצאות הנבואה לגביאים. וכן תצטרך לדעת⁷⁸ כי מימות משה עד אנשי כנסת הגדולה היתה התפלה בישראל בלתי מסודרת בתקון שוה לכלן, אבל היה כל אחד מתפלל ועושה מליצה לעצמו כפי ידיעתו וחכמתו, עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ותקנו תפלה זו של שמונה עשרה כדי שתהיה מסודרת בפי הכל, ולכך תקנוה בלשון פשוט מובן כדי שלא יתבלבלו הרעיונים בהבנת הלשון, ושיהיו כל ישראל שוין בה בין חכמים בין טפשים. אמנם תקנו אותה בכוונה גדולה ובהשגחה יתרה במה שהיא מסודרת שלש ברכות של שבח לפני התפלה, והן: אבות, וגבורות, וקדושת השם, ושלוש לאחריה, והן: עבודה, והודאה, וברכת כהנים, וסדרו לנו באמצע שתיים עשרה ברכות שהן כלל כל צרכי האדם, וכל זה לא היה במקרה כי אם בעיון גדול מוכרח ומוצרך.

17

16

21

24

(ט)

עודא : ד' כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרט ויון ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות הגוים ואוחן הבנים נתבלבלה שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשבוש שנא' ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם : ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאלו לשאלו או להגיד שבח הקב"ה בלשון הקדש עד שיערב עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על [6] הסדר : שלש ראשונות שבח ליי' ושלוש אחרונות הודייה ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולם. כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותם ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעל הלשון הצחה ומפני עניין זה תיקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל ענין ברכה ערוך בפי העלג :

12
כ"א
ל"א
כ"ב

ולעבדו בכל לבבכם וגו'. (יא יג)

וכבר אמרתי שאם האדם מתפלל בבית הכנסת אף אם בא לו מחשבה זרה ומבלבל תפלתו והתפלה היא במקום קרבן ונקראת עבודה דוגמת הקרבן, כדכתיב לעבדו בכל לבבכם וארוז"ל (תענית כ.) איזה עבודה שכלב זה תפלה, וא"כ אחר כוונת הלב הן הן הדברים, ואם לבו כל עמו הוה

עמוד התפלה, הנה העיקר בזה הוא קדושת המקום והבית הכנסת שהוא ויפיו משכן השכינה וכמשארז"ל (מגילה י"ג) ואז"ל להם למקדש מעט' (יחזקאל י"א). ו"ל אלו נתיי כנסיות שבבבל, וארוז"ל (ברכות י"ג) ויין ויחילו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת.

13
כ"א
ל"א

אחריהם אפילו המזויפים, כי כלום צריך הוא לכספם, וכלום עשו אלא לכבודו ולעשות כבוד למלך, והרי עשו כבוד כי למעלה נראה כסף, אבל אלו ששלחו להמלך שישלח משרתיו לכיתם ליקח המנחה, הכי זה כבוד המלך, אלא ודאי שדמו שהמלך ממון חסר וצריך לעושרם, א"כ רע עשו שנתנו לאוצר המלך כסף סיגים ומדקדקים היטב אחריהם למה עשו ככה.

כמו מחשב מחשבת חוץ בקרבן והוא פסולי המוקדשין, והנה אמרו בגמרא (זבחים מ"ג:) שיש פסולי מוקדשין שאם עלו לא ידרו ויש שגם אם עלו ידרו, וזה הכלל כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו וכל שאין פסולו בקודש אין הקודש מקבלו, וכשאדם מתפלל בבהכנ"ס שהוא מקום קדוש אף אם בא איזה מחשבת חוץ נקרא פסולו בקודש והקודש מקבלו, אבל כשמתפלל חוץ לבהכנ"ס אין פסולו בקודש ואין הקודש מקבלו.

והנמשל מבואר מעצמו, ובפרט בגלות הזה שהשכינה בגלות, ואין מקום מנוחת השכינה בגלות כי אם בבית הכנסת שיש בו מעין קדושת ארץ ישראל וכל המתפלל בבית הכנסת כאילו מביא הגאולה, וכן אמרו בגמרא (ברכות ה.) אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור, מעלה אני עליו כאלו פדאני לו ולבני. והנה המתפלל בבית הכנסת מראה בעצמו שיש לו דביקות לשכינה ונכסף לבית אמו, אבל זה שאינו בא לבית הכנסת הוא בן כסיל תוגת אמו ומתרחק מן השכינה והשכינה מתרחקת ממנו, ולכך אין תפלתו נשמעת.

והמעם נ"ל דהנה מלך שבא וכאו בני המדינה לקבל פניו במנחה, וכל איש הביא מנחה להיכל המלך, ויש מהם שוטים ששלחו להמלך שישלח עבדיו לביתם ויקבלו מהם המנחה, והנה תוך המנחות ההם נמצאו כמה זיופים שבכלי כסף ההם כספם היה לסיגים, יש מהם שעירבו במזיד ויש מהם שנחערבו בשגגה, אך שלמראית העין היה נראה ככסף ומזויף מתוכו, והנה המלך הזה היה מלך אדיר ושליט גדול ועשיר מופלג, ואוצרותיו מלאים כסף וזהב לרוב, ויצא דת המלך שאלו שהביאו המנחה לביתו לא ידקדקו

[לפי דרושי הצ"ח (דפני דרוש ו. דפני דרוש כד)

7